

İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yoluyla Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Duvar Resimleme Çalışmaları

Geliş Tarihi: 25.02.2015

Kabul Tarihi: 09.03.2015

Elif MAMUR YILMAZ*

Öz

Bu çalışmanın amacı; Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü iki boyutlu sanat atölye dersi kapsamında yapılan okul öncesi çocuklara yönelik duvar resimleme çalışmalarında işbirlikli öğrenme yönteminin etkilerini incelemektir. Araştırmanın çalışma grubu dört görsel sanatlar öğretmeni rehberliğinde kırk resim öğrencisinden oluşmaktadır. İşbirlikli öğrenme yaklaşımının temel alındığı proje çalışmasında okul öncesi bir okulda yedi duvar resmi tasarlanmış ve uygulanmıştır. Öğrencilerin öğrenme süreci ile ilgili düşünceleri yazılı kompozisyonlarla toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilerek; işbirlikli öğrenmenin sanatsal yaratıcılığa, yaratma süreçlerinde teknik ve beceri geliştirme ile güven kazanma ve gurur duyma, başka alanlara transfer etme isteği, hoşgörü, anlayış, yardımlaşma ve dayanışma duygusu geliştirme gibi duyuşsal kazanımlara katkı sağladığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İşbirlikli öğrenme, Proje çalışması, Okul öncesi çocuklar

Wall Painting Studies for Pre-School Children via Learning Based on Collaboration

Abstract

The purpose of this study is to analyze the process of wall painting of a study group comprising of the teachers and the students of the fine arts high school for pre-school children. The study group was consist of 40 painting students guided by four visual arts teachers. Seven wall paints were designed and applied at a pre-school school in a project study based on the learning with collaboration approach. In the research, qualitative research design was used, and the research data were collected via written composition. In the research; it was concluded that the students showed indulgence, understanding, cooperation, solidarity and behaviors of assuming responsibility and they indicated that they enjoyed the study process.

Keywords: Learning with collaboration, ProjectStudy, Pre-school children

---

* Yrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü.
elifmamuryilmaz@gmail.com.tr

Giriş

Görsel sanatlar eğitimi, sanatsal bilgi ve deneyimin çocuğa, gence ve yetişkine belirli bir düzen içinde kazandırıldığı bir disiplin alanıdır (Kırıçoğlu, 2002). Günümüz görsel sanatlar eğitiminin temel amaçları; bireylere mevcut bilgileri aktarmaktan çok onların alanları ile ilgili gerekli olan bilgileri edinmesi sanatsal yaratıcılıklarını geliştirerek her alana transfer edebilme olanakları sağlaması ve sanat yoluyla kendilerini ifade edebilmeleri yönünde ortamları oluşturması şeklinde sıralanmaktadır.

Görsel sanatlar alanında görsel düşünme ile başlayan yaratıcılık süreci, sanatsal ürünle sonuçlanmaktadır. “Bu süreç içinde bireyler, renk, çizgi, doku, boşluk, leke, denge, kompozisyon gibi sanatsal değerlerle, bilinenlerden hareket ederek bilinmeyeni ortaya çıkaracak düşünme ve sorun çözmeye yönelik tasarım oluşturmaya ve biçim yaratmaya çalışırlar” (Mamur Yılmaz, 2014: 2-3).

Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri (AGSL) İki Boyutlu Sanat Atölye dersinin içeriği Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) AGSL resim bölümü öğretim programında (2006:5) “eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma ve sorgulama, problem çözme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik ve Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma becerisi gibi ortak becerilerin yanı sıra, gözlemleri iki boyutlu ifade etme, çizgiyi kullanma, leke kurgusu, doku ve yüzey kurgulama, sanatsal düzenleme, armoni oluşturma, hacim oluşturma, deformasyon (biçim bozma) ve özgün teknik geliştirme becerileri” şeklinde ele alınmıştır. İçerik bilgisinden de anlaşılacağı üzere iki boyutlu sanat atölye öğretiminin kendine özgü özel öğretim yöntem ve teknikleri ışığında öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel etkinliklerde bulunması ve kendilerini ifade etmelerine olanak sağlaması bakımından çok yönlü ve son derece önemli bir ders olma özelliği taşıdığı görülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı 2002 yılından itibaren ilk ve orta öğretim programlarını yenileme çalışmaları başlatmıştır. Bu çalışmaların gereği olarak MEB’in 2006 yılında yayınladığı İki Boyutlu Sanat Atölye Öğretim Programı ve akabinde oluşturduğu ders kitapları sanat eğitimcisini çağdaş eğitimin hemen hemen bütün imkânlarını kullanmaya davet etmektedir. Program ve ders kitapları öğrenciyi merkeze alan, öğretmene daha çok yönlendirici rol veren ve bilgiyi oluşturan eğitim yöntemleri temel alınarak hazırlanmıştır. Bu nedenle de öğretmeni sınıfta birden çok yöntem ve tekniği kullanmaya zorlamaktadır.

Eğitimin kalitesini ve niteliğini artıran, öğrencilerin derse aktif olarak katılmalarını sağlayan bu yöntemlerden biri de işbirlikli öğrenme yöntemidir. Liang (2002:17) işbirlikli öğrenmeyi, öğrencilerin pasif alıcılar gibi sunulan bilgiyi almak yerine öğrenme sürecinin aktif katılımcıları şeklinde davrandığı bir öğrenme ve öğretme sistemi olarak tanımlanmakta ve bu

sistem sayesinde öğrencilerin hem kişilik açısından hem de akademik yönden gelişme kaydettiklerini ortaya koymaktadır.

İşbirliğine dayalı öğrenme, öğrencilerin başarısını artırma, üst düzey düşünme becerilerini geliştirme, özsaygılarını geliştirme, okula ve derse karşı olumlu tutum geliştirme ve toplumsal beceriler kazandırma gibi amaçlar taşır. Aynı şekilde bu yaklaşımda öğrenciler bir konuyu işbirliğine dayalı olarak öğrenmeye, geliştirmeye ya da verilen bir projeyi tamamlamaya çalışırlar. İşbirlikli öğrenme yaklaşımı bu özelliklerinden dolayı çevredekileri sanat aktivitelerine katılmaya teşvik eden ve kullanıcıların kamusal mekânı sahiplenmesine olanak sağlayan toplumsal sanat projelerinde tercih edilen bir yöntem olmaktadır.

Literatürde işbirlikli öğrenmeye ilişkin sayısız çalışma olduğu ve bu çalışmaların sosyal becerileri geliştirdiğine ilişkin sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda işbirlikli öğrenmenin sosyal yardım davranışını geliştirdiği (Polvi ve Telama, 2000); sosyal ilişki kurma becerisini geliştirdiği (Karababa, 2009); kişilerarası etkileşimi artırdığı (Aronson, Wilson ve Akert, 1999; akt: Karababa, 2009; Ballantine ve McCourt, 2009; Goudas ve Magotsiou, 2009; Gupta, 2004); akademik başarıyı geliştirdiği (Karababa, 2009); bilimsel düşünme becerisi ve problem çözme becerisini geliştirdiği (Bozdoğan, Taşdemir ve Demirbaş, 2006; Gök ve Sılay, 2008); yardımseverlik davranışına katkıda bulunduğu (Oortwijn ve diğerleri, 2008) sonuçlarına ulaşıldığı (Bay ve Çetin, 2012: 1067) belirtilmektedir.

Sanat eğitimi alanındaise işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımıyla ilgili çalışmaların sınırlı sayıda olduğu (Kurtuluş, 1998, 2001; Yılmaz, 2007) ve bu çalışmalarda da öğrenci görüş ve düşüncelerine yer verilmediği görülmektedir. Kurtuluş(2001:202) işbirliğine dayalı grup çalışmalarının sanat derslerinde etkili kullanılabilmesi için, bu yöntemin öğrenciler üzerindeki etkisini görmenin faydalı olacağını belirtmektedir. Bugerekçeden hareketle Batı Karadeniz Bölgesi'ndeki bir güzel sanatlar lisesinde İki Boyutlu Sanat Atölye dersi kapsamında bir okul öncesi eğitim kurumunun iç mekanı araştırmacının da aralarında bulunduğu dört görsel sanatlar öğretmenin rehberliğinde kırk resim öğrencisinden oluşan bir çalışma grubu tarafından sanat projesi olarak planlanmıştır. Okul öncesi çocukların gelişimsel özellikleri ve ilgileri doğrultusunda resimlenmesine yönelik toplum merkezli bu sanat projesi işbirlikli öğrenme yöntemi temellinde yürütülmüştür.

Güzel Sanatlar Lisesi İki Boyutlu Sanat Atölye dersi kapsamında okul öncesi çocuklarının eğitim alanlarının resimlenmesinde işbirlikli öğrenme yönteminin etkisini öğrenci görüşleriyle ortaya koymaya çalışan bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. İşbirlikli öğrenmenin sanatsal yaratıcılığa etkisi nasıldır?
2. İşbirlikli öğrenme yönteminin biçimsel anlatımla ilgili teknik bilgi ve beceri geliştirmeye etkisi nedir?

3. İşbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilere sağladığı duyuşsal kazanımlar nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni ve Çalışma Grubu:

Araştırmada nitel bir araştırma modeli olan durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu okul öncesi bir okulun duvar resimleme çalışmasına katılan Bolu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi'nin dört görsel sanatlar öğretmenin rehberliğindeki kırk ikinci ve üçüncü sınıf öğrencisinden oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı:

Araştırma verileri açık uçlu sorulardan oluşan kompozisyon yoluyla toplanmıştır. Uygulama sonunda uygulamaya katılan öğrencilerden gönüllü olanlara “Lütfen kimliğinizi belirtmeden (i)Yaptığınız çalışmalar size nasıl bir katkı sağladı? (ii)Çalışma süreci sizi duygusal olarak nasıl etkiledi?” açıklama ve sorularının yöneltildiği bir kompozisyon yazmaları istenmiştir. Çalışmaya katılan tüm öğrencilerin gönüllü olarak araştırmaya katıldığı görülmüştür.

Verilerin Çözümlemesi:

Nitel araştırmada amaç sosyal gerçekliği bireyin perspektifinden anlamak ve kavramaktır. Bundan dolayı veriler genellikle öznel ve elde edilen bilginin geçerliliği, araştırmacının algı, kavrama ve yorum becerisine dayanmaktadır (Gall, Borg ve Gall,1996). Bu bağlamda araştırmada genellenebilir bilgi yerine, araştırmanın çalışma grubuna özgü derinlemesine bilgiler elde edilmiştir.

Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. İlk olarak, öğrencilerin yazılı kompozisyonlarından üçü nitel araştırmalar konusunda deneyimli iki araştırmacı tarafından kodlanmış ve kategorilere ayrılmıştır. Daha sonra ise araştırmacılar ayrı ayrı diğer öğrencilerin ifadelerini de kategorilere ayırarak kodlama yapmışlardır. Bu işlemde sonra iki araştırmacının aynı ve farklı şekilde yaptığı kategoriler belirlenmiştir. Bir sonraki aşamada ise araştırmacının diğer kişinin, farklı temalar altında değerlendirdiği görüşler üzerinde tartışılarak uzlaşmaya çalışılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği “Güvenirlik = Görüş birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100” formülü (Miles ve Huberman, 1994) kullanılarak hesaplanmıştır. Araştırmacı ve diğer araştırmacı arasındaki güvenilirlik oranı % 90 olarak bulunmuştur. Araştırma bulguları öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılarla yorumlanmıştır.

Uygulama Süreci:

Proje uygulamasının aşamaları şöyledir:

1. Araştırmada öncelikle iki boyutlu sanat atölye derslerinin sorumluluğunu yürüten görsel sanatlar öğretmenlerinden ve öğrencilerinden oluşan çalışma grubu, anaokulunu ziyaret etmiş ve kurumun fiziksel olarak en geniş mekanlarını uygulama alanı olarak seçmiştir.

2. Çalışma grubu kurumun amaç ve nitelikleri doğrultusunda okul öncesi öğrencilerinin gelişim özelliklerini göz önünde bulundurarak sanat değeri taşıyan ürünlerin kurumun öğrencilerine yararlı olacağı düşüncesiyle 25 m + 15m + 6m + 3 m (x2) + 2m (x2) genişliklerinde ve 3 m uzunluğunda toplam yedi duvara resimleme çalışmasını gerçekleştirme kararı almıştır.

3. Proje çalışmasında öğrenci çalışma gruplarının belirlenmesinde öğrenci tercihleri çerçevesinde hareket edilmiş ve beşer kişilik sekiz grup oluşturulmuştur.

4. Çalışma grubuna okul öncesi çocuklarının sanatsal gelişim özellikleri ve beklentileri ile ilgili gerekli bilgiler verildikten sonra projenin onları sanat yapmaya ve sanatsal aktivitelere katılmaya teşvik etmek, estetik duygu edinmelerine ve kurumsal aidiyet kazanmalarına katkı sağlamak gibi amaçları açıklanmıştır. Bu tür kurumlarda yapılan duvar resimlerinden örnekler gösterilmiştir. Projenin amacı doğrultusunda çocuk resimleri araştırmaları ve özgün duvar resmi kompozisyonları oluşturmaları ve kompozisyonlarında aşağıdaki ilkelere dikkat etmeleri istenmiştir:

a) Anaokulu çocuklarının yaş seviyesi ve özelliklerine uygun olması,

b) Uygulama alanının (oyun, sportif faaliyetler, drama vb. etkinlikler için kullanılan çok amaçlı salon) özelliğinden dolayı alanda yer alacak resimlerin etkinlikleri destekleyip zenginleştirecek nitelikte olması,

c) Okul öncesi çocukların ilk olarak yaşadıkları çevreyi tanıyacakları ve ilgilerini çekeceği düşüncesinden hareketle yapılacak çalışmaların hayvanlar, bitkiler, vb. konuları içermesi,

d) Çocuklara sunulan sanat objelerinin kaliteli ve estetik değer taşımasının onların algılamalarını kolaylaştıracağı düşüncesiyle duvar resimlerinin de bu nitelikleri taşıması,

f) Bu resimlemelerin uzun erimli işlev göreceği, birçok çocuğa hizmet sunacağı düşüncesinden hareketle dayanıklı materyal kullanımına dikkat edilmesi

g) Çocuğun düş kurmasını sağlayacak nitelikte yapılan resimlemelerin onların kişisel özelliklerinin de katılımıyla yaratıcılıklarını artıracığından dolayı çocuklar için yapılan resimleme çalışmalarında da konu, tasarım, teknik yönden okul öncesi çocukları katılıma teşvik etmesi

5.Uygulama süreci üç iş günü olarak planlanmıştır. Bu süreç içerisinde gruplar kendilerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmeye ve birbirine destek olmaya çalışmışlardır.

Bulgular ve Yorumlar

Proje çalışması sonucunda çalışma grubu öğrencilerinin; eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma-sorgulama gibi temel becerilerinin yanı sıra alana özgü algılama, araç-gereci kullanma, sanatsal biçimlendirme ilke ve elemanlarını kullanma gibi becerileri kazanması beklenmiştir. İşbirliğine dayalı öğrenmenin başarıyı artırma, üst düzey düşünme becerilerini geliştirme, özsaygıyı geliştirme, okula ve derse karşı olumlu tutum geliştirme ve toplumsal beceriler kazandırma becerileri de çalışma grubunun kazanması gereken becerilerdendir.

Bu bölümde iki boyutlu sanat atölye dersinin temel becerilerine ilişkin bulgular ve alana özgü becerilere ilişkin bulgular ile işbirlikli öğrenme becerileri ile ilgili bulgular kaynaştırıldığında ortaya çıkan temalar, ayrıntılı bir biçimde aşağıda sunulmuş ve yorumlanmıştır:

1. İşbirlikli Öğrenmenin Sanatsal Yaratıcılığa Etkisine İlişkin Bulgular

Öğrenciler tasarım süreçlerinde çocukluk dönemlerindeki görsel imgeleri anımsayarak, çocuklarla özdeşleşme yolunda tutumlara girdiklerini belirtmişlerdir.

“Boyamayı yaparken aklımda hep ilkokul resimli kitaplarım vardı. Hatta küçüklüğüme geri dönüp tekrar anaokulu okumak bile istedim. Çocukluk anılarım aklımdaydı hep” (Ö.1)

“Bu çalışmayı yaparken çocukluğumu hatırladım” (Ö 2)

“Ben hep su çalıştığım dan aklıma eskiden denizde yüzdüğüm zamanlar geldi”(Ö 11)

“Çocukken gittiğim anasınıfı ile bizim boyadığımız anasınıfını karşılaştırma fırsatı buldum. Çalışırken eskiden okuduğum masalları ve hikayeleri hatırladım” (Ö 5)

“Resimlerde genellikle canlı renkler kullanıyorduk. Bu renkler beni çocukluğuma götürdü” (Ö 7)

“Bu işte çalışırken çok eski anılarımı hatırladım. Küçükken boyadığım kitap resimlemeleri, anılarım her şey o an zihnimde canlandı” (Ö 3)

Yukarıdaki öğrenci ifadelerinde görüldüğü gibi projenin tasarım ve uygulama süreçlerinde öğrencilerin hayal güçlerini harekete geçirdikleri, özellikle çocukluk yaşantılarını imgelerinde canlandırdıkları ortaya konulmuştur. Yaratıcı düşünmede çocuk gibi düşünebilme;

her türlü kural, yasa, gelenek gibi sınırlayıcı etkenlerden bağımsız düşünebilme başka bir deyişle özgür düşünebilme önemlidir. Her ne kadar öğrenci ifadelerinde açıkça belirtilmemiş olsa da çocukluk imgelemeleri onları her türlü baskı unsurundan arındıkları düşüncesine götürmektedir. Öğrencilerin “...küçüklüğüme geri dönüp...,...çocukluk anılarım...,... çocukluğum...,...eskiden denizde yüzdüğüm zamanlar..., ...ana okulumu hatırladım..., çocukken gittiğim anasını..., ...eskiden okuduğum masallar ve hikayeler..., ...çok eski anılarım..., ...küçükken boyadığım kitap resimlemeler...” açıklamaları bu düşünceyi destekler niteliktedir. Bu doğrultuda yaratıcı düşünmede hayal gücü kadar geçmiş yaşantıların, birikimlerin etkili olduğu söylenebilir.

Yine başka öğrencilerin, “...bizim çalışmalarımız bittikten sonra o resimlere bakıp hayal kuracak çocukları düşündüm...”, “...yaptığımız resimlerin çocukları mutlu edeceğini düşüncesiyle...” ifadeleri de gelecek yaşamla bağlantı kurduklarının göstergesi olmaktadır. Bu ilişkiler doğrultusunda bu süreçte oluşan öğrenme bağlamsal olarak nitelendirilebilir.

“Boyamaya başlayınca çok güzel bir şeyler ortaya çıkacağını hissettim. Bir zebra boyadım, boyarken de babamın bana anlattığı bir masalı hatırladım her fırçayı duvara vuruşumda. Sonuç güzel olmuştu” (Ö8)

“Çocukluğumda nasıl yapıyorlar bu resimleri? dediğim kahramanları hayata geçirme şansı benim elimdeydi. Bu da beni çok mutlu etmişti” (Ö 14)

“Her şeyiyle birlikte benim için apayrı bir çalışmaydı. Çünkü bu çalışma beni çocukluğuma götürdü. Yaşamak istediğim şeyler adeta duvarlarda gerçekleşti. Küçüklüğümde kalan eksikliklerin o renklerle, o güzel hayvanlarla tamamlandığını hissettim. Çocukların hayal dünyasına inmeyi öğrendim. Onların nasıl mutlu edilebileceği hakkında birçok izlenimim oldu” (Ö 15)

Yukarıda belirtilen görüşlerdeki, “...çok güzel bir şeyler ortaya çıkacağını hissettim...”, “...hayata geçirme şansı benim elimdeydi...”, “...yaşamak istediğim şeyler...” ifadeleri öğrencilerin, farkında olmadan, önbilgilerini yeni öğrenmelerinde dikkate aldıklarını ve bunun da yeni öğrenmelerinde temel bir yapı oluşturduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin sanatsal yaratıcılık yönünden gelişmelerinde işbirlikli öğrenme ortamının etkisinden söz edilebilir.

2. “İşbirlikli Öğrenmenin Biçimsel Anlatımla İlgili Teknik Bilgi ve Becerilerini Geliştirmeleri” ne İlişkin Bulgular

“Bu çalışma sayesinde birçok şeyi başardığımızı düşünüyorum. En azından boyayı, fırçayı daha düzenli, disiplinli kullandık” (Ö 1)

“Benim geleceğime çok şey kattığını düşünüyorum bu çalışmanın. Renk karıştırma, renk oluşturma, fırça vuruşları, özgün çalışma oluşturma gibi deneyimler kazandırdığını düşünüyorum” (Ö 14)

“Bu çalışmanın bana çok büyük katkısı olduğunu söylersem yalan olmaz. Renk karışımları, boyama stilleri ve daha birçok şey. Daha da geliştirdim kendimi orda” (Ö 3)

“Bize verilen bu görev sayesinde renk tonlamalarını ve renk uyumlarını öğrendim” (Ö 17)

“İlk defa duvar resmi yapmıştım. Fırçanın nasıl kullanılacağını öğrendim.” (Ö 19)

İşbirlikli öğrenme gruplarının amacı her bir üyenin daha güçlü bir üye olmasını sağlamaktır. Bireysel sorumluluk tüm grup üyelerinin işbirlikli öğrenmeyle güçlendirilmesini sağlayan temel bir öğedir. İşbirlikli bir ders katılımından sonra grup üyeleri benzer görevleri kendi kendilerine tamamlamaya daha iyi hazırlanmış olurlar. Öğrenciler birlikte öğrenirler, tek başlarına performans gösterirler. Yukarıdaki alıntılardan da anlaşılacağı üzere öğrenciler grup çalışması yoluyla yaparak yaşayarak öğrenme sonucunda deneyim kazandıklarını, kendilerini geliştirdiklerini ve sanatsal bağlamda birçok tekniği öğrendiklerini belirtmektedirler. Özellikle araç ve gereçleri kullanma beceri ve yeteneğini kazanarak görsel anlatımlarını ve sanatsal algılarını geliştirdikleriyönünde ifadeler kullanmışlardır. Bu görüşten hareketle işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin sanat öğrencilerinin biçimsel anlatımla ilgili teknik bilgi ve becerilerini geliştirmeleri yönünde olumlu katkısının olduğu söylenebilir.

3. İşbirlikli Öğrenmenin Duyuşsal Kazanımlara İlişkin Bulgular

Duyuşsal kazanımlara ilişkin bulgular (i) güven kazanma ve gurur duyma (ii) başka alanlara transfer etme isteği ve (iii) sevgi, hoşgörü, anlayış, yardımlaşma ve dayanışma duygularının oluşması temaları altında incelenmiştir.

I. İşbirlikli Öğrenmenin Güven Kazanma ve Gurur Duyma Boyutuna İlişkin Bulgular

Öğrencilerin proje çalışmasından zevk aldığı, kazandıkları deneyimlerle bu tür çalışma yapabileceklerine ilişkin güven kazandıklarına ilişkin bulgulara ulaşılmıştır:

“Böyle bir çalışmaya katılarak büyük bir deneyim kazandığımı düşünüyorum. Bu çalışmanın bana yararlı olduğunu düşünüyorum. En azından bilgim oldu” (Ö 2).

“Böylesine yararlı bir çalışmada tecrübe kazandığımı düşünüyorum. Bunun bir parçası olmaktan çok mutluyum” (Ö 13)

“Bu çalışmanın bana deneyim kattığını düşünüyorum. İlk defa böyle bir çalışmada bulundum” (BÖ 4)

“Yaptığımız çalışma çok zevkliydi. Bizim için iyi bir deneyim oldu. Bizim için faydalı üç gün yaşadık” (Ö 11)

“İlk defa duvar resmi yapmıştım. Fırçanın nasıl kullanılacağını öğrendim. Gelecek yaşamımda duvar resmi yapabilirim artık” (Ö 19)

Görsel algının eğitimi; planlı, programlı bir süreci gerektirir (Balcı ve Say, 2003:5). Çalışma ekibindeki öğrenciler, araç ve gereçleri kullanma beceri ve yeteneğini kazanarak görsel anlatım yoluyla deneyim kazanmışlardır. Kazandıkları bu deneyimlerde kendilerini başarılı hissetmelerine neden olmuştur. Başarı duygusunun yaşanması ve paylaşılmasının öğrencilerin motivasyonlarını yükselttiği, derse karşı olumlu tutumlar sergilemelerinin yanı sıra özgüven duygusunu da geliştirdiği söylenebilir. Araştırma bulguları bu boyutuyla derse katılım, özgüven ve derse yönelik olumlu tutumlar geliştirme çerçevesinde Ünlü ve Aydın'tan'ın (2011) bulguları ile örtüşmektedir.

İşbirliğine dayalı öğrenme, gruptaki her bireyin katkısını gerektirdiğinden öğrencilerin öz saygı ve öz yeterlik duygularını geliştirmelerine yardım etmektedir. Öğrenci alıntıları duygusal açıdan mutlu oldukları ve kendileriyle gurur duydukları yönünde olmuştur. Beklentilerinin karşılanmasından doğan öğrenme ilgisi, öğrencilerde öğrenme çaba ve isteği doğurmuş, böylelikle öğrencilerin öğrenme sürecinden zevk alarak göreve odaklandıkları görülmüştür.

İşbirliğine dayalı öğrenme yöntemi, ortak bir amaç doğrultusunda öğrencilerin grup olarak çalışmasıdır. “Böylece grubu oluşturan bireyler, hem öğrenirler, hem de diğer üyelerin öğrenmelerini sağlarlar. Grup üyeleri birbirlerine destek olurlar, birbirlerini takdir ederler, cesaretlendirirler. İşbirliğine dayalı öğrenme yöntemi sorumluluk duygusunu geliştirir. Grup üyeleri aralarında iyi iletişim kurarlar ve çatışmalarını en iyi şekilde çözümlerler” (MEB, 2008: 14).

Grup çalışmaları öğrencilerin ait olma gereksinimlerini karşılamalarına yardım etmektedir. Yapılan beşer kişilik gruplamada bireylerin başarısı bütün takımın başarısı olmuştur. Takımların başarısı da okulun başarısı olarak öğrencilere başarmanın gururunu yaşatmıştır. Öğrenciler ortak bir iş başarmanın gururunu yaşadıklarını aşağıdaki cümlelerle ifade etmektedirler:

“Hep birlikte, uyum içinde keyif alarak kalıcı bir iş bırakmış olduk” (Ö 1)

“Aslında ilk başta biraz korkmuştum yapabilir miyim? Yapamaz mıyım? diye. Çünkü bizden büyük sınıflarla çalıştık. Ama onların da yakınlığı ile iyi bir iş çıkarttık” (Ö 2)

“Çalışmamız bittiğinde ortaya çok güzel bir resim çıkmıştı. O kadar uğraştığımıza değmişti. Bu beni ve arkadaşlarımı çok mutlu etmişti” (Ö9)

“Bu çalışmaya katılmaktan çok büyük zevk ve gurur duyuyorum. İki sınıftan ortaklaşa yaptığı çalışmada ortaya güzel bir şeylerin çıkması ayrı bir mutluluktur tabii” (Ö 4)

“Çoğu zaman yorulsa da neticede yaptığımız şeylerden memnunuz. Şimdi çocukların oralarda eğlendiklerini görünce kendimizle gurur duyuyor ve mutlu oluyoruz” (Ö 21)

“Okul adına bir şeyler yapmak ve o şeyin iyi ve güzel olduğunu bilmek güzel bir şeydi” (Ö 20)

Öğrencilerin kendileriyle gurur duymalarında, bir ürün ortaya koyabilme ve bu ürünü sahiplenme duygularının rol oynadığı ortaya çıkmıştır. Aşağıdaki alıntılarda bu yorumu desteklemektedir. Elde edilen bulgulara dayalı olarak, işbirlikli öğrenme ortamlarında, öğrenenlerin, birbirleriyle gurur duydukları yönünde duyuşsal bir ortam yarattıkları söylenebilir.

“Sonunda anaokulunun boyaması bitmişti. O kadar güzel olmuştu ki kendimize bunu biz mi yaptık? diye sorduk” (Ö 16)

“Oradaki sosyal ortam benim hayatımda unutamayacağım günlerdendi. Salon soğuktu ama arkadaşlarla bir işe girişmek ve üstesinden gelmek güzeldi. Ama en güzeli her sabah okula giderken o kreşi görüp burayı biz yaptık demektir” (Ö 7)

“O günler çok hızlı ve güzel geçti. Artık bizim de bir eserimiz var diyebiliriz” (Ö 6)

“İlerde anlatacağım en güzel şey bu kreşi biz boyamıştık demek” (Ö 15)

Öğrenci alıntılarında da görüldüğü gibi başarı duygusunun yaşanması ve paylaşılmasının onların motivasyonunu etkilediği, okula, derse, ortama ve öğrenmeye ilişkin olumlu tutumlar geliştirmelerine yol açtığı söylenebilir.

“Yeni gelecek öğrencilerin şanslı olduğunu düşündüm” (Ö 2)

“Yaptığımız çalışmadan yararlanacak çocuklar çok şanslılar.” (Ö 13)

“Çalışırken orada okuyacak çocukların çok şanslı olduğunu düşündüm. Küçükken böyle bir kreşte okumak isterdim” (Ö 4)

“Bir an için keşke ben de çocukluğumu böyle bir yerde geçirseydim dedim ve o çocuklara özendim” (Ö 10)

“Her duvar cıvı cıvıldı. Doğru söylemek gerekirse orada eğitim görecektik çocukları kıskandım. Oranın havası bile bir değişti” (Ö 8)

“Orada okuyacak olan çocuklar çok şanslı. Renkgarenk bir ortam. Huzurlu ve çok mutlu günler geçireceklerinden eminim” (Ö 6)

II. İşbirlikli Öğrenmenin Transfer İsteği Yaratma Boyutuna İlişkin Bulgular

Projede sürecindeki kazanımların diğer derslere uyarlandığına ilişkin açıklamalar bulunmaktadır:

“Bize verilen bu görev sayesinde renk tonlamalarını ve renk uyumlarını öğrendim. Bu öğrendiklerimi şu an grafik dersinde uyguluyorum ve başarılı bir çalışma yaptığımı düşünüyorum” (Ö 17)

Öğrencinin düşüncesine dayalı olarak, işbirliğine dayalı öğrenmede öğrenmenin yaşama dönük olmasının derste öğrenilenlerin başka alanlara aktarımının kolaylaştırdığı ileri sürülebilir.

“İlk defa duvar resmi yapmıştım. Fırçanın nasıl kullanılacağını öğrendim. Gelecek yaşamımda duvar resmi yapabilirim artık. Çocuğumun odasını düzenlerken bu yaptığım çalışmalardaki hayvanlardan esinlenebilirim” (Ö 19)

“Bizim için büyük bir deneyim oldu. Kreş boyandıktan sonra aklıma birçok fikir geldi. Yeğenimin olsun, başka çocukların olsun hepsinin odalarını boyamak istedim. Öz güven kazandım. Evde boya işlerine el atmaya başladım. Bu sayede ilerde bir fırsat bulduğum zaman çocuğumun odasını ben boyarım. Ya da istediğim bir yurt, kolej, okul vb. gibi yerleri boyayabilirim” (Ö 15)

“Orada yapılan yağlı boya çalışmaları ileriki hayatımda belki de çocuğumun odasına yapılacaktı” (Ö 25)

“Bu çalışmadan sonra yapacağım resimlerde çocuklara da yer vermeyi düşündüm” (Ö 7)

“Ablam anaokulu açmayı düşünüyor. Onun okulunu boyamayı düşünüyorum” (Ö 3)

İşbirlikli öğrenme sürecinde öğrencilerin kazandıkları en önemli üst düzey temel düşünme becerilerinden bir de transfer (aktarım) dır. Her alanın kendine özgü ilke ve kavramları kendi alanlarının ya da farklı alanların problemlerini çözmeye yardımcı olmaktadır. Yukarıdaki alıntılarda öğrencilerin, yaşantıları boyunca karşılaşacakları problemleri çözmek için kazandıkları bu düşünme becerilerini kullanmayı düşündüklerini ifade ettikleri görülmektedir.

Öğrencilerin, yaparak öğrendiklerini gelecekte de kullanabileceklerini dile getirmeleri, öğrenmelerinin anlamlı olduğunu da göstermektedir. Bu doğrultuda, çalışma sürecinde öğrencilerde gelişen öğrenmelerin, onların gelecek yaşamlarında kullanabilecekleri nitelikleri taşıdığı söylenebilir.

III. İşbirlikli Öğrenmenin Sevgi, Hoşgörü, Anlayış, Yardımlaşma ve Dayanışma Boyutuna İlişkin Bulgular

Çalışma ortamının fiziksel koşullarının uygun olmamasına karşın, çalışmaların eğlenceli geçtiği ve insancıl değerler kazanmalarına katkı sağladığı açıklanmaktadır:

“Orda fırçalarla, boylarla çok mutluydum, soğukta olsa, dolsak da mutluydum” (Ö 10)

“Parti tadında eğlencelerimiz olmuştu orada” (Ö11).

“Üç gün boyunca çok üşüdük, ama çalışırken arkadaşlarımızla eğlenceli zamanlar da geçirdik. Boyalarla şakalaştık, yüzlerimize boya falan sürdük” (Ö10)

“İşin en güzel tarafı topluca yediğimiz yemeklerdi. O anı hiçbir şey ile değişmem” (Ö 22).

Öğrencilerin ifadelerinden öğrenme sürecini sevdikleri ve bu süreçten zevk aldıkları yönünde olmuştur. Yukarıdaki alıntılar, öğrenme sürecinin zevkli olmasını sağlayan etkenlerin temelinde etkinliklerin olduğunu ortaya koymaktadır. Öğrenme sürecinin zevkli olması, öğrencilerin eğlenerek öğrenme ihtiyaçlarını karşıladığından güdülenmeyi sağlayan etmenlerden biri olmuştur. Bu nedenle öğrencilerin beklentilerine, ilgi ve isteklerine uygun bir öğrenme sürecinin güdülenmelerinde etkili olduğu söylenebilir.

“Oradaki sosyal ortam benim hayatımda unutamayacağım günlerdendi. Salon soğuktu ama arkadaşlarla bir işe girişmek ve üstesinden gelmek güzeldi” (Ö 7)

“O anları unutabileceğimi hiç sanmıyorum. Buz gibi bir hava vardı ve biz harıl harıl çalışıyorduk. Çok eğlenceliydi. Özellikle mola vermelerimiz. Hep beraber yediğimiz kekler, çaylar, poğaçalar. O anı bir daha yaşamayı çok isterdim” (Ö 3)

Öğrenme sırasında öğrencinin akranlarıyla etkileşimde bulunmaları, öğretme-öğrenme ortamını öğrenciler için eğlenceli hale getirerek çalışma sürecinden zevk almalarını sağlamıştır. Alıntılarda da görüldüğü gibi dersten zevk alma öğrencileri öğrenme çaba ve isteğine yöneltmiştir. Bu bağlamda, öğrencilerin kendi hedeflerine ulaşmak için öğrenme çaba ve isteğinde oldukları ve seçtikleri öğrenme yollarında grup hedefleri doğrultusunda ilerledikleri söylenebilir.

“Çalışırken herkesin suratı gülücükler saçıyor, herkes kardeşçe muhabbet edip, birbirine yardımcı oluyordu. İçersi çok soğuktu. Ama boyları duvara her sürdüğümüzde içerisi biraz daha ısınıyordu. Resimleri dikkatlice ve temiz yapmaya çalışıyorduk” (Ö 16)

“Renklerin cümbüşü, arkadaşlarımızın neşesi, her şeyi güzel yapma hırsı bu güzel çalışmayı ortaya çıkardı” (Ö 23)

Öğrenci alıntıları, yoğun bir çaba ve istekle öğrenme görevlerine güdülendiklerini ortaya koymaktadır. Çaba ve istek içinde bulunmalarının, öğrenme sürecinde mutlu kılarak öğrenmeye yönelik çalışmalarda kendilerini güçlü hissetmelerini sağlamıştır. Bu durum güdülenme için itici bir güç oluşturmuştur. Buna bağlı olarak, öğrencilerin öğrenme çaba ve isteğiyle birbirlerini duygusal olarak olumlu yönde etkiledikleri, birbirlerine model oldukları; bu etkileşimin bir sonucu olarak güdülenmenin oluştuğu söylenebilir.

“Havanın soğuk olmasına rağmen hiçbirimiz soğuğa aldırmadık. Herkesin birlikte karar vermesi, herkesin birbirine yardım etmesi çok güzeldi. Herkes içten çalıştı ve iyi, düzgün bir resim ortaya koymak için çaba sarfetti” (Ö 20)

İşbirlikli öğrenme süreci gerçekleşirken grup oluşturma, grupta söz alma, görüşünü açıklama, tartışma, karar alma, ödülü paylaşma aşamalarında öğrenciler bir takım toplumsal beceriler kazanarak işbirliği içinde çalışmayı öğrenmektedirler. Yukarıdaki alıntıda da görüldüğü gibi çalışma grubundaki öğrenciler kendilerine verilen sorumlulukların gereğini yerine getirirken birlikte tartışmalar yapma, görüşlerini açıklama ve karar verme olanağı bulmuşlardır. İşbirlikli öğrenmenin uygulandığı bu çalışma ortamında ortaya çıkan sosyal yapının düşüncelere değer verme ve saygı duyma özellikleriyle duyuşsal ortamın oluşmasını desteklediği, bu bağlamda duyuşsal ve sosyal ortam özelliklerinin iç içe geliştiği ileri sürülebilir.

“Ortamımız güzeldi. Soğuk bir yerde çalışıyorduk ama arkadaşlarımızın ve öğretmenlerimizin sıcaklığı bizim üşümemizi hiç aklımıza getirmiyordu. Hızlı bir tempo ile çalışıyorduk. Yaptığımız çalışmaların beğenilmesi bizleri daha da hızlandırdı. Çok mutluydum. Mutluluğumuzu duvarlara yansıttığımızı düşünüyorum. Orada her şeyi paylaşıyorduk, paylaşmak çok güzeldi” (Ö 23)

“Öğretmenlerimizle beraber boya karıştırdık, resim yaptık, yemek yedik. Sanki arkadaş gibiydik. Onlarda bizimle beraber eğlendiler. Üşüdüğümüz zaman hepimiz ısıtıcının başına toplanıp, sohbet ettik” (Ö 24)

“Daha önce de kreş boyamıştım, iki arkadaşım vardı yanımda. Bu çalışmada ise bütün sınıf ve öğretmenlerimiz vardı. Herkes bir işle meşguldü. İşin yanında eğlence ve kahkaha da vardı. Böyle bir çalışmaya tekrar katılmak isterdim” (Ö 25)

Öğrencilerin öğretmenlerine yakınlık duydukları ve yine öğretmenlerinden yardım aldıkları yönündeki bu ifadeler öğrenciler ile öğretmenleri arasında yoğun bir etkileşimin oluştuğunu göstermektedir. Etkileşim sürecinde öğretmenler, öğrencilerin düşüncelerine saygı duyan, paylaşımcı, içten, arkadaşça özellikler sergilemişlerdir. Öğretmenlerin bu şekilde öğrencilerle yoğun bir şekilde etkileşim içinde olmalarının onları çalışmaya güdülendirdiği söylenebilir.

“Hem paylaşmayı, hem öğrenmeyi ve bunları eğlenceli hale getirerek yapmayı öğrendik” (Ö 3)

“Bu çalışmayı yaparken hissettiğim en kalıcı duygular soğuk, paylaşma, beraberlik ve kardeşlik. Çünkü herkes tek bir iş için bir bütün olmuştu. Fırçamızı, kalemimizi, boyamızı, hatta yediğimiz ekmeği bile paylaştık” (Ö 18)

“Orası çok soğuktan ama sınıfla birlikteyim ve ortamımız çok güzeldi. Soğuğu hissetmiyordum bile. Bir alt sınıfımız vardı. Onlarla iyi bir iletişimimiz oldu” (Ö 8)

“İki sınıfın birlikte çalışması da ilişkiler için iyi olmuştu. Orada toplu olarak bir şeyler yapmamız, birlikte yemek yememiz, ortam çok güzeldi. Oranın çok soğuk olması bile bizi yıldırmamıştı. Üşüdüğümüzde o küçük ısıtıcıların yanında toplaşıp eğlenmemizde güzeldi. Bu çalışmayı sadece bizim sınıf yapsa belki bu kadar heyecan verici, eğlenceli olmazdı ” (Ö 4)

“Arkadaşlarımla bir arada olmaktan çok mutluydum ve sevgiyle yapıyordum bana verilen görevi. O an bu arkadaşlarımla bu ortamı başka bir zamanda tekrar yaşamayı istedim” (Ö 17)

“İki sınıfın yan yana, sırt sırta bir çalışma yapmaları çok güzeldi. Orası çok soğuktan fakat arkadaşlıklar çok sıcaktı” (Ö 25)

“Bir üst sınıfımızda bizimle birlikteydi, onlarla kendimizi karşılaştırma fırsatı bulduk” (Ö 5)

“Hayatım boyunca böyle bir çalışma yapmamıştım. Kreşi boyarken yedik, içtik, çalıştık, eğlendik, üşüdüük. Bizden bir üst sınıfla çalışmamız da yararımıza oldu. Nasıl çalıştıklarını, çalışma disiplinlerini gördük. ” (Ö 24)

Yukarıdaki alıntılardaki açıklamalarda da görüldüğü gibi, öğrenme sürecinde öğrenciler birtakım sosyal davranış örüntülerini sergilemişlerdir. Bunlar; yardımlaşma ve dayanışma unsurları, işbölümü, birbirinden öğrenme/birbirine öğretme-paylaşım olarak sıralanabilir. Öğrenciler grup içi çalışmalarında öğrenme görevlerini işbirlikli bir ortam içerisinde yerine getirmişler ve gerektiğinde başka gruplarla etkileşim ve iletişimde bulunmuşlardır. Araştırma bu yönüyle Keiler (1955:175-177) tarafından sınıftaki bütün öğrencilerin grup halinde çalışmasına yönelik düzenlenen bir duvar resmi çalışması ile benzerlik taşımaktadır. İlgili çalışmada bir ulusal gün için, bütün sınıfın katılımıyla oluşturulan eskiz üzerinde işbölümü yapılmış, öğrencilerin kendilerine ayrılan bölüm üzerinde çalışmalarını büyük boyutlu bir resim elde edilmiştir.

“Bu çalışmaya katılmak sınıf açısından çok önemliydi. Hem kaynaşma hem çalışma temposu açısından çok yararlı oldu” (Ö 13)

Öğrencinin sorumluluğunun bireysel olması kadar grup içinde de paylaşılması, öğrencilerin başarıya birlikte ulaşmalarını sağlamıştır.

“Deneyim kazanmamın yanı sıra arkadaşlık ve dostluk ilişkileri bakımından da ilerlediğimizi düşünüyorum. Grup halinde nasıl çalışıldığını öğrendik” (Ö 26)

Öğrencilerin öğrenme sorumluluğunu paylaşarak işbirliği içinde çalışmalarının bir gereksinim olduğu ortaya çıkmaktadır. Bireysel öğrenme çabası, grup çabasıyla birleştiğinde, öğrenme sürecine işbirliği, yardımlaşma, başkalarıyla uyum içinde çalışma ve araştırma becerilerinin gelişmesi yönünde önemli katkılarda bulunmuştur.

Çalışma ekibindeki bireylerin ifadelerinden de anlaşıldığı gibi farklı ilgi ve değerlere sahip bireylerin birbirleri ile etkileşimi, öğrenmeyi kolaylaştırıcı olmuştur. Öğrencilerin birbirlerine destek olmaları, ilgi ve saygı göstermeleri gibi olumlu ilişkiler öğrenmeyi geliştirir. Bu çalışmada da işbirlikli öğrenme ve sosyal etkinlikler öğrenciler arasında olumlu ilişkilerin geliştirilmesi için fırsatlar sunmuştur. Çopur ve Moğol’un yaptığı bir araştırmada da (2012: 261) öğrencilere sorulduğunda, işbirliğine dayalı yaklaşımın arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesinde etkili olduğu, arkadaşlarıyla kaynaşmalarını sağladığını ve kendi arkadaşlarıyla olan iletişimlerinin ders sırasında da daha faydalı olduğu, ifade etmişlerdir. Elde edilen bu veriler de, alanyazında belirlenenlerle paralellik göstermektedir.

İşbirliğine dayalı öğrenme yoluyla birey, dünyayı diğer insanların bakış açısından görme yetisini kazanmaktadır. Çalışma grubu öğrencilerinin birlikte çalışmaları empati kurma becerilerini artırmış, birlikte çalıştıkları arkadaşlarını daha kolay kabul ederek onlarla sağlıklı iletişim kurabilme olanağı tanımıştır. Öğrenciler, demokratik yaşamın bir gereği olarak başkalarının fikirlerine saygılı olmayı, hoşgörülü olmayı, tartışmayı öğrenmişlerdir.

Aşağıdaki öğrenci ifadeleri de öğrencilerin çalışmanın bitiminden sonra kendilerini başarılı hissetmelerinin yanı sıra dersin bitmiş olmasından üzüntü duyduklarının göstergesi olmaktadır:

“Çalışmaları bitirdiğimizde çok büyük bir mutluluk ve üzüntü oldu ben de. Çünkü bir işi beraber başardığımız için mutluydum. Fakat orada geçirdiğim güzel anların bitmesinden de mutsuz olmuştum” (Ö 18)

“Çok yorulduk ama değdi. Çünkü orayı çok güzel bir şekilde boyadık, resimlendirdik. Ortaya güzel bir şeyler koymuştuk. Bizden sonra orada küçük çocukların olacağını ve bizim resimlerimize bakıp konuşacaklarını bilmek beni çok mutlu ediyor. Bir daha böyle bir çalışma olsa seve seve görev almak isterim” (Ö 10)

Araştırma bulguları Kösterelioğlu’nun (2014) yaptığı çalışmanın sonuçları ile öğrencilerin mutluluk, heyecan, özgüven, sevinç, keyif, eğlence, mükemmellik, huzur,

rahatlamak ve merak duygularının literatürde işbirlikli öğrenme yönteminin olumlu tutum oluşturmada etkili olduğu şeklinde belirtilen durumun alt yapısını açığa çıkarma yönünde paralellik göstermektedir. Bu araştırma Aydın ve Alakuş'un (2009: 66) işbirlikli öğrenme yönteminin duyuşsal alandaki gelişmelere önemli katkıları olduğunu, bu yöntemin sosyal becerilerin gelişmesi, heyecan ve endişenin giderilmesi, öğrencilerin derslere ve okula karşı olumlu tutum geliştirmeleri üzerinde olumlu etkisi olduğunu ifade ettikleri yönündeki araştırmalarını da desteklemektedir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuçlar

1. Torrance'a (1965) göre yaratıcılık, kişinin bir problem karşısında problemin çözümünde yeni bir ürün ortaya koymasındır. Bu araştırmada da işbirlikli öğrenme süreci, öğrencilerin hayal güçlerini harekete geçirerek özellikle çocukluk yaşantılarını imgelerinde canlandırmalarında ve yaratıcı davranış geliştirmelerinde etkili olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, öğrencilerin sanatsal yaratıcılık yönünden gelişmelerinde işbirlikli öğrenme ortamının etkili olduğu sonucu çıkarılabilir.

2. İşbirlikli öğrenme sürecinde, öğrencilerin farkında olmadan, önbilgilerini yeni öğrenmelerinde dikkate aldıkları ve bunun da yeni öğrenmelerinde temel bir yapı oluşturduğu görülmüştür. Yeni anlamlar, önbilgilerle yoğrularak yeni bir biçim kazanmıştır.

3. İşbirliğine dayalı öğrenme yönteminin sanat öğrencilerinin biçimsel anlatımla ilgili teknik bilgi ve becerilerini geliştirmeleri yönünde olumlu katkısının olduğu ortaya çıkmıştır.

4. Çalışma alanının eş-zamanlı kullanılması ve etkileşimsel yapısı sayesinde öğrenciler, rahat hareket etme özgürlüğü kazanmışlardır. Dolayısıyla da öğrenme sürecinin sosyal özellikleri açığa çıkmıştır.

5. Öğrenciler, işbirliğine dayalı öğrenme yaşantısına göre, her işbirliğine dayalı öğrenme grubu ortak bir hedef belirleyerek, öğrenme görevlerini belirlemişler, göreve uygun strateji geliştirip, etkileşim, işbirliği, işbölümü, yardımlaşma, dayanışma ve birbirinden öğrenme gibi sosyal oluşumları açığa çıkararak çalışmalarını birlikte kararlaştırmışlar ve uygulamışlardır.

6. Fiziksel çevre, sosyal ortam ve çalışma konusu öğrencilerde sürekli öğrenme merakı ve ilgisini oluşturarak öğrenme sürecinden zevk almalarını ve derse yönelik olumlu tepkilerin oluşmasını sağlamıştır. Bu etkileşim öğrencinin, sanatsal yönünü geliştirmesi için daha çok çaba harcamasını gerektirmiştir.

7. İşbirliğine dayalı öğrenme sürecinde, öğrencilerin olumlu duygusal tepkileri, güdülenmeyi vurgulamaktadır. Bu projede güdülenme; öğrenme çaba ve isteği, göreve

odaklanma, öğrenme sürecinden zevk alma, öğrenme sürecinden ayrılınca üzülmeye, devam beklentisi içinde olma şeklinde ortaya çıkmıştır.

8.İşbirlikli öğrenme süreci öğrencilerin ait olma gereksinimlerini karşılamalarına yardım etmiş ve bireylerin başarısı bütün takımın başarısı olmuştur. Öğrenciler, kendileriyle ve birbirleriyle gurur duyma yönünde tutumlar sergilemişlerdir.

9.Sanat öğrencileri, işbirlikli öğrenme yoluyla kazandıkları deneyimlerde kendilerini başarılı hissetmişlerdir. Başarı duygusunun yaşanması ve paylaşılması, öğrencinin motivasyonunu yükselterek derse ve okula olumlu tutumlar sergilemesinin yanı sıra özgüven duygusunu da yaşamalarında etkili olmuştur.

10.İşbirliğine dayalı öğrenme yöntemi sanat öğrencilerinin empati kurma becerilerini artırmış, birlikte çalıştıkları arkadaşlarını daha kolay kabul ederek onlarla sağlıklı iletişim kurabilme olanağı tanımıştır. Öğrenciler, demokratik yaşamın bir gereği olarak başkalarının fikirlerine saygılı olma, hoşgörülü olma ve tartışmaya dönük tutumlar sergilemişlerdir. Öğrenmişlerdir.

Öneriler

1. Ortaöğretim düzeyinde hazırlanan yeni sanat öğretimi programlarında kazanımlar oluşturulurken işbirlikli öğrenme yönteminin uygulamalarını içeren etkinliklere yer verilerek, öğrencilerin birbiri ile etkileşimi artırılabilir.

2. AGSL İki Boyutlu Sanat Atölye derslerinde uygulamaya dönük bazı çalışmalarda iç ve dış mekânlar çalışma yeri olarak belirlenip öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmeleri sağlanabilir.

3. Öğrenme-öğretme etkinliklerinde düzeye, eğitim ortamına ve çevre etkenlerine göre öğrencileri aktif kılacak yöntem ve teknikler kullanılabilir.

4. Öğrencinin yapısına uygun geci ve alanı belirlemek için onların çeşitli gereçleri denemelerine yönelik fırsatlar yaratılabilir.

Kaynaklar

- Aydın, S. ve Alakuş, A. O. (2009). İşbirlikli Öğrenmeyle Görsel Sanatlar Dersini İşlemenin Öğrencilerin Başarısına ve Öğrenilenlerin Kalıcılığına Etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (2009), 63-77.
- Balcı, Y. B. Ve Say. N. (2003). Temel Sanat Eğitimi. Ankara: Ya-Pa Yayın.
- Bay, E. ve Çetin, B. (2012). İşbirliği Süreci Ölçeği (İSÖ) Geliştirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. (online). 9:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>
- Çopur, T. ve Moğol, S. (2012). Fizik Eğitimde İşbirliğine Dayalı Yaklaşımın Kullanılmasına Yönelik Öğrenci Görüşleri, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32 (2): 251-266. Ankara.
- Gall, M. D., Borg W. R. & Gall, J. P. (1996). Educational Research: an Introduction. (6th ed.). New York.
- Keiler, M. (1955). Art in The Classroom, Lincoln University of Nebraska Press.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). Sanatta Eğitim: Görmek, Öğrenmek, Yaratmak. (2. basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kösterelioğlu, İ. (2014). İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Öğrenme ve Öğretme Sürecinde Oluşturduğu Duygular. *International Journal of Human Sciences*, 11(1), 256-279. doi: 10.14687/ijhs.v11i1.2728 272.
- Kurtuluş, Y. (1998). *Sanat Eğitiminde İşbirlikli Öğrenme (Resim-İş Derslerinde Bireysel Çalışmaları Yapılandırılmış Grup Çalışmasıyla Desteklenmesi İçin İşbirliğine Dayalı Öğrenme)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kurtuluş, Y. (2001). Sanat Eğitiminde İşbirlikli Öğrenme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 201-205.
- Liang, T. (2002). Implementing Cooperative Learning In EFL Teaching: Process and Effects. A Thesis for the Degree of Doctor of Philosophy, National Taiwan Normal University. Retrieved 14.08.2011 from <http://www.asian-efl-journal.com/Thesis-Liang-Tsailing.pdf>.
- Mamur Yılmaz, E. (2014). *Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının İlköğretim Okulları Öğrencilerine Sanatsal Düzenleme İlkelerinin Öğretimine Yönelik Öğretim Materyali Tasarım Süreçleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- MEB, (2006). Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi İki Boyutlu Sanat Atölye Dersi Öğretim Programı; 9.,10., 11. ve 12. Sınıflar).MEB Yayınları, Ankara.
- MEB, (2008), Proje Hazırlama Dersi Öğretim Programı, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). Qualitative Data Analysis. (2nd ed.). Thousand.
- Torrance, E. P. (1965). Rewarding Creative Behavior: Experiments in Classroom Creative. Englewood Cliffs, N. J.:Prentice Hall.
- Ünlü, M ve Aydın, S. (2011) İşbirlikli Öğrenme Yönteminin 8. Sınıf Öğrencilerinin Matematik Dersi "Permütasyon ve Olasılık" Konusunda Akademik Başarı ve Kalıcılık Düzeylerine Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 1-16.
- Yılmaz, M. (2007). Görsel Sanatlar Eğitiminde İşbirlikli Öğrenme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 5 (2), 747-756.